

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/194502,TEKST-AUDIO-33-rocznica-zniesienia-prohibicji.html>
12.05.2024, 15:55

[TEKST + AUDIO] 33. rocznica zniesienia prohibicji

29 listopada 1990 roku zlikwidowano restrykcje w sprzedaży napojów alkoholowych, które znów można było kupować przed godziną 13:00.



fot. AIPN

Alkohol dobrem narodowym

W czasach istnienia PRL produkcja i sprzedaż alkoholu stanowiła jeden z najważniejszych filarów gospodarki komunistycznej. Wydawać się mogło, że jedynym towarem, którego nigdy nie brakowało na półkach sklepowych, był ocet. Jednak alkohol uważano za dobro narodowe. Do tego stopnia, że praktycznie w każdym sklepie można było go nabyć. O ile wiele innych towarów codziennego użytku mogło być niedostępnych (brakowało nawet pasty do zębów), to półki sklepowe uginały się od napoi wysokoprocentowych. Stąd w niektórych raportach służb bezpieczeństwa możemy przeczytać, że raz w miesiącu, najprawdopodobniej w dniu wypłaty, „dużo pijanych osób pojawiało się na ulicach miast i miasteczek, prezentując niegodną postawę”.

W świetle zachowanych danych statystycznych, w 1947 r. wpływy ze sprzedaży alkoholu stanowiły średnio ok. 13% wszystkich wpływów do budżetu, a rok później wzrosły już do 15%. Nie inaczej było z przeciętnym spożyciem alkoholu przez jedną dorosłą osobę. Przed wybuchem II wojny światowej Polak przeciętnie wypijał 1,5 litra w skali roku, po 1945 r. 2 litry, a w 1970 r. 5 litrów. Na jeden punkt dystrybucji w Polsce przypadało średnio ok. 630 osób, podczas gdy np. w Finlandii sklep, w którym sprzedawano napoje wysokokowe, obsługiwał aż 27,6 tysięcy mieszkańców.

W przeciwieństwie do innych wyrobów alkohol w Polsce był relatywnie bardzo tani. Tylko w latach 50. ubiegłego stulecia za przeciętną pensję można było nabyć aż 32 butelki wódki. W latach 70. było to już ponad 50. A jeśli w danym sklepie zabrakło „towaru pierwszej potrzeby”, to spragnieni rodacy udawali się do tzw. mety czyli prywatnego mieszkania, gdzie nabywali alkohol. Nie bez powodu, w dobie rządów ekipy Edwarda Gierka, ale również i później, panowało przekonanie, że Polacy piją najwięcej w Europie.

„Solidarność” i Kościół Katolicki na drodze w walce z alkoholizmem

Narodziny ruchu „Solidarność” spowodowały zmniejszenie spożywania alkoholu wśród obywateli, co wynikało z silnego zaangażowania robotników oraz faktu, że komitety strajkowe w wielu protestujących wówczas zakładach pracy na terenie całego kraju, wzorem komitetu ze Stoczni Gdańskiej, wprowadziły wewnętrzną prohibicję. W akcje przeciwalkoholowe włączali się także działacze podziemnej „Solidarności”, organizując w sierpniu (miesiąc trzeźwości) pikety przed sklepami monopolowymi.

Warto podkreślić, że postępujący alkoholizm wśród obywateli dostrzegł również prześladowany przez władze komunistyczne Kościół Katolicki. Wśród duchownych działających na rzecz trzeźwości był m.in. ks. Franciszek Blachnicki, który zainicjował w 1957 r. Apostolat Trzeźwości. Z czasem został on przekształcony w Krajową Centralę Krucjaty Wstrzemięźliwości. Pierwotna nazwa społecznej akcji przeciwalkoholowej brzmiała: Krucjata Trzeźwości, a od 1958 r. nazywano ją Krucjata Wstrzemięźliwości.

Akcja miała na celu odnowę religijno-moralną polskiego społeczeństwa. Ks. Blachnicki dostrzegał bardzo wyraźnie zagrożenia, jakie niosła ze sobą plaga pijaństwa. W 1960 r. do Krucjaty Wstrzemięźliwości należało 100 tys. osób, a jej ośrodki istniały w około 1000 parafii. Ponadto w 1979 r., z okazji pielgrzymki Jana Pawła II do Polski została podjęta inicjatywa „Krucjata Wyzwolenia Człowieka”, zwracająca uwagę na konieczność moralnego wyzwolenia człowieka z niewoli alkoholizmu i innych używek. Pomimo pozytywnych efektów, jakie niosła za sobą akcja, działania księdza Blachnickiego były blokowane przez Służbę Bezpieczeństwa. W obawie przed wzrostem wpływów kościoła katolickiego podjęto decyzję, że to państwo poprowadzi antyalkoholową krucjatę.

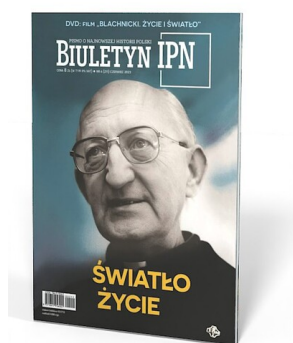
Gen. Wojciech Jaruzelski „ogłasza” prohibicję

W czasach PRL ogłoszono trzy ustawy o zwalczaniu alkoholizmu (w 1956 r., 1959 r. i 1982 r.) oraz dziesiątki mniejszych regulacji. Pierwsze dwie ustawy nie przyniosły spodziewanego

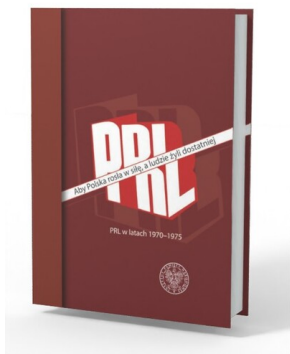
efektu. Dopiero trzecia z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w sposób znaczący wprowadziła ograniczenia w handlu alkoholem. Za walkę z pijaństwem odpowiadała Komisja ds. Przeciwdziałania Alkoholizmowi przy Radzie Ministrów. Na kształt obowiązujących wówczas przepisów duży wpływ miał gen. Wojciech Jaruzelski, który był zadeklarowanym abstynentem i politykę antyalkoholową traktował priorytetowo. W jej efekcie na terenie Polski obowiązywał zakaz sprzedaży i serwowania alkoholu między godziną 06:00 rano a 13.00 po południu. Ponadto zakazano sprzedaży alkoholu w pobliżu obiektów takich jak szkoły, hotele robotnicze, dworce, ośrodki sportowe. Zabroniono również wnoszenia alkoholu na teren zakładów pracy, a ich kierowników obciążono obowiązkiem niedopuszczenia do pracy nietrzeźwych pracowników pod groźbą kar dyscyplinarnych. Interesującym zapisem ustawy był także artykuł przewidujący możliwość współpracy z Kościołem Katolickim w zakresie zwalczania alkoholizmu, co stanowiło wyraźne ustępstwo ideologiczne ze strony komunistycznej władzy. Jednak powyższe działania jedynie tymczasowo rozwiązały problem, ponieważ wielu obywateli prywatnie produkowało bimbler.

Likwidacja restrykcji 29 listopada 1990 r. zniósła wprowadzoną wcześniej „prohibicję”. Jednak problem nadmiernego spożywania alkoholu przez obywateli utrzymał się w kolejnych latach i stał się wyzwaniem dla kolejnych rządów w Polsce.

W czerwcu 2023 r. ukazał się Biuletyn IPN nr 211, na łamach którego przybliżono postać księdza Franciszka Blachnickiego. Numer można nabyć w naszych księgarniach online.



W 2019 r. ukazała się książka pt. „Aby Polska rosła w siłę, a ludzie żyli dostatniej. PRL w latach 1970-1975” pod red. Marcina Bukały i Dariusza Iwaneczki. Niniejsza praca jest próbą analizy polskiej rzeczywistości pierwszej połowy lat siedemdziesiątych. Podjęto się jej 22 historyków reprezentujących różne krajowe ośrodki naukowe. Książkę można nabyć w naszych księgarniach online lub stacjonarnie.



Zachęcamy również do zapoznania się z materiałami audio-wideo, artykułami naukowymi znajdującymi się w portalu przystanekhistoria.pl i na innych stronach IPN:

- [Z filmoteki bezpieki" odc. 58 - Alkoholizm w PRL](#)
- Robert Klementowski, [Pod parasolem bezpieki. Gospodarka PRL po odwilży](#)
- [Państwowe, czyli niczyje. Własność w PRL](#)
- Aleksander Mazur, [Reglamentacja towarów w Polsce komunistycznej](#)
- Filip Musiał, [Gospodarka centralnie sterowana](#)

Aby zobaczyć odtworzyć włącz JavaScript

PLIKI DO POBRANIA

[dr Paweł Sasanka o zniesieniu prohibicji \(wav, 29.39 MB\) 29.11.2023 13:00](#)
[dr Paweł Sasanka o zniesieniu prohibicji \(mp3, 4 MB\) 29.11.2023 13:00](#)